

פרשת שופטים תשס"ח

דברים פרק י"ט

(ח) ואם ירחיב יקנך אלהיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך: (ט) כי תשמר את כל המצוה הזאת לעשתה אשר אנכי מצוך היום לאהבה את יקנך אלהיך וללכת בדרכיו כל הימים ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה:

רש"י
(ח) ואם ירחיב - כאשר נשבע לתת לך ארץ קיני וקנזי וקדמוני: (ט) ויספת לך עוד שלש - הרי תשע. שלש שבעבר הירדן ושלש שבארץ כנען ושלש לעתיד לבא:

רמב"ן דברים פרק י"ט

(ח) ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך - הפרשה הזו עתידה, וכבר הזכרתי מזה בפרשת ראה אנכי (לעיל יב כ). כי מתחילה אמר כי יכרית ה' אלהיך את הגוים אשר ה' אלהיך נותן לך את ארצם, ו"הגויים אשר ה' אלהיך נותן לך את ארצם" ירמוז לכל השבעה אשר יזכיר בכל מקום. וכן יאמר עליהם, ונשל את הגוים האל מפניך (לעיל ז כב), וברשעת הגוים האלה (שם ט ד), והוריש ה' את כל הגוים האלה מלפניכם (שם יא כג), רק מערי העמים האלה (להלן כ טז), וכן במקומות רבים:
וצוה כי לאחר ירושה וישיבה בארצם יבדיל שלש ערים, ובהם תשלום המצוה כמו שאמר (במדבר לה יג) שש ערי מקלט תהיינה לכם, ואמר (שם פסוק יד) את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען, ולא צוה בתורה ביותר משש הערים האלה. וכן בכל מצות שבתורה הנוהגות לאחר ירושה וישיבה מתחייבין בהן לאחר ירושת שבעה גוים אלו. אבל במצוה הזאת לבדה הוסיף בכאן ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך. ולא אמר "כאשר דבר לך" כמו שאמר בכי ירחיב ה' אלהיך את גבולך של בשר תאוה (לעיל יב כ), כי ה' לא הבטיח אותם בשום מקום לתת להם רק שבעת הגוים האלה, אבל הזכיר כאן האבות ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך - וזה ירמוז לכל עשרה עממין שנאמרו לאברהם:
30 והתנה בזה כי תשמור את כל המצוה וגוי - והנה דבר ברור הוא כי השבעה גוים עצמם לא יירשו אותם בעברם על התורה, כאשר אמר פעמים רבים, למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ (לעיל ד א), למען אשר תבא אל הארץ (להלן כז ג), כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת והוריש ה' את כל הגוים האלה

מלפניכם (לעיל יא כב כג). וכאשר עבר עכן על החרם, והוא איש אחד, נאמר (יהושע ז יב) ולא יוכלו בני ישראל לקום לפני אויביהם ערף יפנו 40 לפני אויביהם. א"כ מה התנאי הזה אשר יתנה בשלשת העממין האלה לבדם, ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כי תשמר את כל המצוה וגוי. והטעם בזה, כי היה הרצון לפניו יתברך שינחיל אותם בימי משה ויהושע השבעה אשר 45 הבטיחם במצרים ובמדבר, כי היה גלוי לפניו שתגיע זכותם לכך, ומפני זה חייב אותם בכל המצות בירושה של אלו, וחייב אותם בשש ערי מקלט והבדילים יהושע, אבל על השלשה הנשארים התנה כי תשמור את כל המצוה 50 לאהבה את השם וללכת בדרכיו וגוי, והוא לומר שיקיימו כולם כל התורה כולה. ואין שום מצוה תלויה בכך זולתי שלש הערים האלה. ומה טעם לאמר, כי תשמור ללכת בדרכיו כל הימים תוסיף לך שלש הערים, כי 55 מי יודע מה יהיה אחרי כן כל הימים: ואמר ר"א, כל הימים, בלי הפסק ביניהם. ואיננו נכון. אבל כי - תשמור, כאשר תגיע זכותך שתשמור כל המצוה, לאהבה את השם - אהבה שלימה קיימת לעולם, שיהיה גלוי לפניו 60 שלא תחטא עוד לעולם, אז ירחיב את גבולך ויתן לך כל העמים. והוא לימים אשר אמר (להלן לו ו) ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך, ו"ולבב זרעך" יורה על כל הימים העתידיים לבוא, וכענין שנאמר בקבלה (ירמיה 65 לב לט מ) ונתתי להם לב אחד ודרך אחד ליראה אותי כל הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם, וכרתי להם ברית עולם אשר לא אשוב מאחריהם להיטיבי אותם ואת יראתי אתן בלבבם לבלתי סור מעלי. ואז כאשר 70 יכרות להם ברית עולם יבדילו שלש הערים האלה:

בראשית פרק טו

(יח) ביום ההוא פרת יקנך את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת: (יט) את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמני: (כ) ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים: (כא) ואת האמרי ואת הפנעני ואת הגרגשי ואת היבوسی:

רש"י

(יח) לזרעך נתתי - אמירתו של הקב"ה כאילו היא עשויה: הנהר הגדול נהר פרת - לפי שהוא דבוק לארץ ישראל קוראהו גדול אף על פי שהוא מאוחר בארבעה נהרות היוצאים מעדן, שנאמר והנהר הרביעי הוא פרת. משל הדיוט עבד מלך מלך, הדבק לשחזור וישתחוו לך: (יט) את הקיני - עשר אומות יש כאן ולא נתן

להם אלא שבעה גוים, והשלשה אדום ומואב ועמון, והם קיני קניזי וקדמוני עתידים להיות ירושה לעתיד, שנאמר (ישעיה יא יד) אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם: (כ) ואת הרפאים - ארץ עוג, שנאמר בה (דברים ג יג) ההוא יקרא ארץ רפאים:

בראשית רבה - פרשה מד

[כג] רבי דוסתאי בשם רבי שמואל בר נחמן אמר לפי שאינו מזכיר כאן החוי לפיכך הוא מביא רפאים תחתיהם, רבי חלבו בשם רבי אבא בשם רבי יוחנן כך עלה בדעתו של מקום להנחיל להם לישראל ארץ עשרה עממים, את הקיני ואת הקנזי, ואת הקדמוני, ולא נתן להם אלא ז', את החתי, ואת הפרזי, ואת הרפאים, ואת האמורי, ואת הכנעני, ואת הגרגשי, ואת היבوسی, הרי שבעה, ולמה נתן להם שבעה (פירושן לעיל), ואיזה הם הגי שלא ניתן להם, רבי אומר ערביה שלמייה, נוטייה, רבי שמעון בן יוחאי אומר דרמוסקוס, ואסייא, ואספמייא, ר"א בן יעקב אמר, אסיא ותרקי וקרטיגניה, רבנן אמרי אדום ומואב, וראשית בני עמון, הם הגי שלא נתן להם בעוה"ז, אדום שנאמר (דברים ב) כי לא אתן לך מארצו ירושה כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר, ובמואב כתיב (שם דברים ב') אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה, קנזי הוא מעשו, קיני וקדמוני הוא מעמון ומואב אבל לימות המשיח יחזרו ויהיו לישראל כדי לקיים מאמרו של הקב"ה אבל עכשיו שבעה נתן להם שנאמר (שם דברים ז) שבעה גוים רבים ועצומים ממך, אמר רבי יצחק חזירתא רעיא בעשרה ואימרתא ולא בחד, כל אילין אמר הקב"ה לאברהם דיהב ליה את הקיני ואת הקנזי וגו', ועדיין ושרי אשת אברהם לא ילדה לו.

משך חכמה לדברים יט, ח

ואם ירחיב וכו' כאשר נשבע לאבותיך וכו'. בספרי (פי' פב) הכל בזכות אבות, אשר דבר לתת לאבותיך הכל בזכות אבות. פירושו דמוכח דהשבועה אינה מכרחת לתת את כל הארץ להם ורק כי תשמור את כל המצוה הזאת כו', מוכח דמה שאינו נותן להם הגי ארצות קיני קניזי קדמוני, שזה אדום עמון ומואב, הוא ג"כ בזכות אבות, כמו שדרשו ז"ל והביאו רש"י בדברים (ב, ה) על הפסוק עד מדרך כף רגל, שהכל בזכות אברהם, ולוט נחשב כבנו, וזה שלהם יש זכות אבות רק כי תשמור לעשות כו' אז יהא זכות אבותיך מסייעתך שתקח אותם.

והנה יש שתי אופני גאולות (סנהדרין צח), האחת בעתה שזה אם לא זכו, ואז יתקיים ואת רוח הטומאה אעביר וכו' (זכריה יג, ב), וגר זאב עם כבש (ישעיה יא, ו), ולא ישמע עוד שוד ושבר כו' (שם ס, יח), ולא יהיה נרצח בשוגג ג"כ, והאחת דאחישנה, והיא כאשר יזכו ויהיה דור שכולו זכאי, ואז יהיה עולם כמנהגו נוהג ואין בין וכו' אלא שעבוד מלכיות בלבד (ברכות לד:), ולכן אמר פה ואם ירחיב ד' את גבולך כי תשמר לעשות את כל המצוה, זהו האופן דאחישנה, אז ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה.

דברים פרק ז פסוק ז

לא מרובכם מפל העמים חשק יקנך בכם ויבחר בכם פי אתם המעט מפל העמים:

משן חכמה לדברים ז, ז

לא מרובכם מפל העמים וכו' כי אתם המעט כו', כי מאהבת ד' אתכם ומשמרו את השבועה כו', וידעת וכו' האל הנאמן שומר הברית וכו' -

הרצון, דאם מפני השבועה, הלא תשאל איפוא הם הגי אומות קיני, קניזי, קדמוני, וידעת כי הוא נאמן שומר הברית, ונאמן הוא שעוד יתן לכם ויוסיף לקיים השבועה בכללה, להוריש אותם מפניך.

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.orgshiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for the completely free Elul Zman in

Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.